

KONYA
MAREŞAL MUSTAFA KEMAL ORTAOKULU
HAMİDİYE İMAM HATİP ORTAOKULU

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisi

Sorumluluk

Sorumluluk bireyin uyum sağlaması, üzerine düşen görevleri yerine getirmesi ve sonuçlarını üstlenmesidir. Sorumluluk bilincini kazandırmak için davranışlarımıza eşlik etmesi gereken ilk duygu güven duygusudur. Güven duygusunu verdiğimizde çocuğumuz hata yapmaktan korkmaz. Hata yapmaktan korkmayan çocuk sorumluluk almaya başlar.

Bireyin sorumluluk sahibi olmasında en büyük etken ailedir, sorumluluk bilincinin ilk aşaması ailede başlar (Civelek, 2006).

Çocuklarımıza yapmış oldukları herhangi bir davranışın kendi sorumluluklarında olduğunu ve sonucuna da katlanmaları gerektiğini anlatmalıyız. Sınavdan başarısız olduğunda bahaneleri başka durumlara aktarmasın, bir maçta yenildiğinde kaleci-diğer oyuncular kötüydü demesin, yerdeki bir çöpü alır mısın denildiğinde bana ne ben atmadım ki demesin. Bütün bunları yaşamamak için çocuğumuzu büyütürken yaptığı davranışlarda kendisinin sorumlu olduğunu, sonuçlarına katlanması gerektiğini belirtmeliyiz.

Bir ramazan günü iftara az bir zaman kala evimize gelecek misafirlere hazırlık yapmak üzere annemle salonda iftar sofrası kuruyorduk. Henüz 5-6 yaşlarındaydım.

Ezana az bir zaman kala annem yaklaşık 10 adet yemek tabağını bana vererek

“Hadi bakalım bunları sen götürüp sofrayı hazırla” dedi.

Bir anda büyüdü göz bebeklerim. Çok heyecanlanmışım.

“Anne bu tabakların hepsini kucağıma verdin, ya düşürüp kırarsam?” dedim.

Duymak istediğim bir cevap vardı ve o cevabı alırsam dünyalar benim olacaktı.

Annem gözlerimin içine bakıp:

“Ben sana güveniyorum, sen onları kırmadan salona götürebilirsin” dedi.

İşte istediğim cevap...

Küçük ellerimle bana göre kocaman olan tabakları yüklenip salona kadar taşıdım, bana göre zor olan bu görev aklıma o kadar çok yerleşmiş olacak ki yıllar geçse de ne zaman bir yük omuzlarıma binse “Sen taşırsın” dedirtiyor bana.

PEKİ NASIL SORUMLU İNSAN OLUNUR?

Sorumlu insan güvenilir olmalı ve insanlara güvenmeli yani bir şeyi yapmaya söz verdiğimizde sözümüzde durmalıyız. Örneğin, çocuğumuza parka gitmeye söz verdiğimizde sözümüzü yerine getirmeliyiz.

Bugünün işini yarına bırakmamalı ve toplumun ihtiyaçlarına karşı duyarlı olmalıyız.

Kendi işimize önem vermeli, yapmamız gerekenleri başkalarına yaptırmamalıyız.

Davranışlarımızın sorumluluğunu almalı; mazeret bulmamc' suçlamamalıyız. (Cüceloğlu,1993).

Sorumlu insan olmanın en önemli noktası çocuklarımızda da sorumluluk bilinci oluşmasını sağlamaktır.

Peki bu noktada yapmamamız gerekenler nelerdir bir görelim..

Önemli olan çocuğun sorunlarını çözmek ve ihtiyaçlarını karşılamak değil çocuğa kendi sorunlarını çözebilme cesaretini ve ihtiyaçlarını karşılama becerisini kazandırmaktır.

*Çocuklardan büyükler gibi sorumluluklar beklemek ham hayalcilik olur. Ancak teşvik edildiğinde onlar da zamanla yaşlarına ve gelişim özelliklerine uygun sorumlulukları başaracaklardır. Çocukların aile içinde ve sosyal yaşamda duyarlı ve sorumluluk duygusuna sahip bireyler olmaları için ailelerin bazı hususlara dikkat etmeleri gerekir (Miller,G. John,2003).

*Sorumlu şekilde davrandığı durumlarda çocuklarımızı desteklemeli ve ödüllendirmeliyiz. Çocuklarımız bazı sorumluluklarını yerine getirmeye çalışırken hatalar yapabilir. Bu gibi durumlarda hatalarını nasıl düzeltebileceğini ve hatadan nasıl ders alacağını sabırla öğretmeliyiz. (Semerci ,2006).

ÇOCUKLAR SORUMLULUK BİLİNCİNİ NASIL KAZANIR?

ANNE- BABALAR BU KONUDA NELER YAPABİLİR?

Çocuklar ne yapıldığını görerek, ne yapacaklarını öğrenirler. Çocuklara her konuda olduğu gibi, sorumluluk konusunda da doğru model olunmalıdır. Gece 11-12 de kahveden eve gelen baba çocuğunun derslerini yapmadığını, televizyon başında geceyi bulan anne çocuğunun internetten çıkmadığından yakınır. Çocuklarımızı, gençlerimizin her yaşta kendilerine model olarak yönlendirecek rehberlere ihtiyaçları vardır.

Çocuklar sorumluluk bilinci ile doğmazlar. Sorumluluk, özellikle küçük yaşlarda anne-baba tutumları ile kazanılmaya başlanılan bir değerdir. Bu nedenle sorumluluğu öğrenmek, diğer becerileri öğrenmek gibi, uzun bir süreci kapsar ve olumlu anne- baba tutumlarına göre şekillenir.

Yaşa uygun sorumluluklar, çocukta özgüven ve sorumluluk duygusunu geliştirir. Çocuklara, yaşlarına uygun sorumluluklar verelim.

" Yardım geçici olarak başkasından aldığımız ve hiçbir zaman bize ait olmayan bir şeydir".

Bazı anne- babalar, çocuklarının sorumluluklarını, kendi sorumlulukları olarak görür. Bu anne babalar, giyinip soyunma, kirli çamaşırları sepete koyma, oda ve oyuncakları toplama, okul çantasını hazırlama gibi çocuğun kendi başına yapabileceği ve yapması gereken faaliyetleri, çocuk yerine yapar. Ancak bu durum çocuğun yaşam becerileri kazanmasını engeller, başarma duygusunu elinden alır ve böylece özgüvenini yok edebilir; ya da çocuğun rahata alışmasına ve ileride daha büyük sorunların yaşanmasına neden olabilir.

Bazı anne- babalar ise, çocuklarına üstlenebileceğinden çok sorumluluk verir. Ailelerin çocuklarına kapasitelerinin üzerinde sorumluluk vermesi ve onlardan çok şey beklemesi de çocuğun bütün hayatını olumsuz yönde etkileyebilir, başarısız olmasına, özgüvenini kaybetmesine neden olabilir (Öncü,2002).

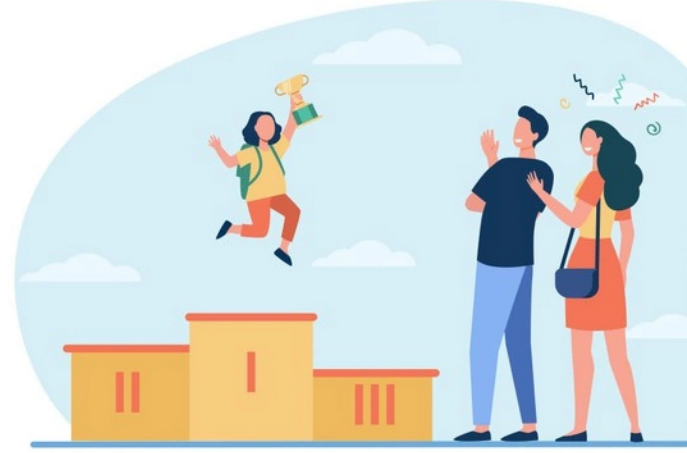
Elbette ki hiçbirimiz çocuklarımızın başarısızlığı tatmasını istemeyiz.

Şimdi Çocuklarımıza sorumluluk kazandırırken uygulamamız gereken yöntemleri ele alacağız. İlk adım olarak;

Bilgilendirme: Çocuğun davranışında istenen değişimin gerçekleşebilmesi için önce, çocuğun bu değişim hakkında bilgilendirilmesi gerekir.

Ona bu değişimin neden gerekli olduğu açıklanmalıdır. Kuralların neden konduğu ve sorumluluğun önemi anlatılmalıdır. Çocuklar, niçin bazı işleri yapmak zorunda olduklarını bilirlerse, ne zaman ailelerine yardımcı olmaları gerektiğini, ne zaman bağımsız davranabileceklerini de öğrenmiş olurlar.

Takip: Bilgilendirmeden sonra, çocuğun söz konusu davranışı gösterebilmesi için ona bir süre tanınması gerekir. Bu süre içerisinde yapılan takip sonucunda istenen davranışın ortaya çıkıp çıkmadığına, ne sürede ortaya çıktığına, hangi zamanlarda davranışın yapıldığına ya da yapılmadığına dikkat edilmelidir.

Geri bildirim: Belli bir süre sonra çocuğu, gidişat hakkında bilgilendirmek gerekir. Eğer istenen davranışın sayısında artış varsa çocuk ödüllendirilebilir. Eğer beklenen davranışın ortaya çıkmasında sıkıntılar varsa, bu sıkıntılar ve olası nedenlerinin de çocukla paylaşılması gerekir.

Hatırlatma: İstlenen davranış eğer gerçekleşmiyorsa çocuğa yeniden hatırlatılmalıdır. Yeniden bilgilendirme ile başlayan bu süreç, davranış oturana kadar devam etmelidir. *Aileler bu yöntemleri kullanırken sabırlı ve kararlı olmalıdırlar. Emredici olmamaya ve uygun sosyal sözcükleri kullanmaya dikkat etmek gerekir. Sevginin, saygının ve hoşgörünün hakim olduğu aile ortamı çocukta sorumluluk duygusunun daha kolay gelişimini sağlar.(Semerci,2006).

Sorumluluk bilinci ile ilgili olarak çocuklarımızın yerine getirebilecekleri sorumluluklar her yaş düzeyinde farklı farklıdır. Çocuğun hangi sorumluluğu hangi yaşta gerçekleştirebileceğini bilmeli ve çocuktan yaşının üstünde davranması beklenilmemelidir.(Haluk,Şenol,2004).

PEKİ YAŞ DURUMLARINA GÖRE ÇOCUKLARIN ALABİLECEĞİ SORUMLULUKLAR NELERDİR?

6 aylık bir çocuğun bile emekleme safhası bir çocuğun sorumluluk dünyasıdır. Çocuk emekleyerek bir sonraki adıma daha güçlü ve kuvvetli olarak ulaşmak ister ama bazı anneler babalar çocuklarının yerde fazla sürünmesine şefkatleri izin vermediği için bir an önce yürümeyi öğrenmeleri adına yürüteçler kullanır.

2-5 yaş arası çocuklar ise

- *Ayakkabılarını kendisi giyip çıkarmayı,
- *Kaşık kullanmayı
- *Yemeğini kendisi yemeyi
- *Oyuncaklarını toplama sorumluluğu çocuğa verilmelidir.

Bu sorumlulukları çocuklara kazandırmak için onun acemice davranışları sabır ve sevgiyle desteklenmelidir. Oyuncaklarını ortada bırakan bir çocuğun döküntülerini toplamak bir şefkat olmadığı bu durumun aslında çocukta işlerini başkalarına yaptıрма, sürekli mazeret üretme gibi olumsuz kişilik özelliklerine yol açacağı unutulmamalıdır.

Kapı da 3-5 dk. minik elleriyle ayakkabısını bağlamayı izlemek ya da kaşığı ağzına götürürken üzerini kirletmesi sabırları zorlayıcı olabilir. Ancak unutulmamalıdır ki bu yaştaki küçük desteklemeler, yüreklendirmeler, onların kişilik gelişimi üzerinde gerçekten çok büyük izler bırakacaktır (Tarhan,2006).

6-7 yaş arası çocukların sorumlulukları ise biraz daha artırılmalıdır. Ev işlerinde sizlere yardım etmelerini isteyebilirsiniz. Çocuğun sorumluluklarının listesi yapılarak sorumluluk yerine getirilmediğinde meydana gelebilecek sorunlar ve yerine getirildiğinde kazanabilecekleri başarı ve ödüller üzerine çocukla birlikte konuşulmalıdır.

Bu yaş aralarındaki çocukların bazı sorumlulukları şöyledir:

Tek başına giyinip soyunmak,

Sofranın hazırlanmasına ve toplanmasına yardım etmek,

Evin toplanmasına yardım etmek,

Kendi ayakkabılarını bağlamak,

Kendi ayakkabılarının temizliğini yapmak,

Çantasını hazırlamak,

Ödevlerini yapmak,

Sonra çocuğun sorunlarını kendisi çözmesi sağlanmalıdır. Mesela öğretmenin verdiği proje ödevini kendisinin yapması sağlanmalıdır. Çocuk ödevini yaparken yanında olduğunuzu, desteklediğinizi ve gerektiğinde yardıma hazır olduğunuzu bilmelidir.

Çocukların 8 yaşında alabilecekleri sorumluluklar şöyledir:

Yardım almadan banyo yapmak,
Odasını, dolabını, yatağını ve çalışma masasını düzenli tutmak,
Okuldan gelen mesajları anne babasına iletme,
Dersleriyle ilgili sorumlulukları almak, kimseye söylemeden derslerini düzenli bir şekilde yapmak,

Çocukların 9 yaşında alabilecekleri sorumluluklar şöyledir:

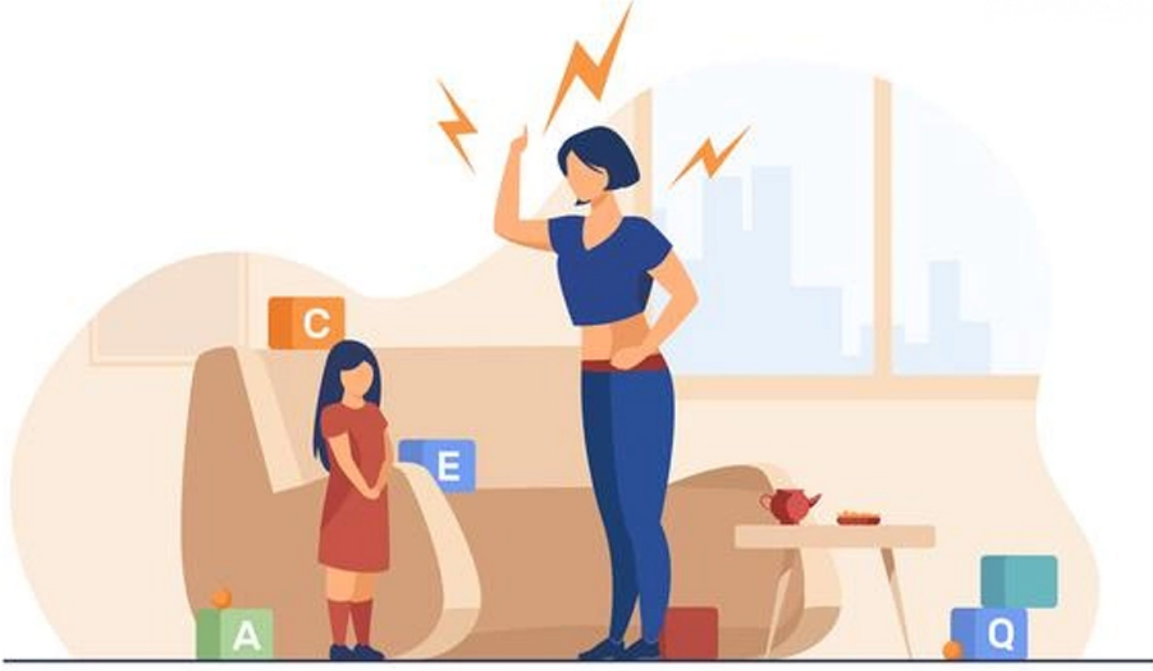
Ev dışı yakın yerlere gidip gelmek,
Evdeki bazı tamir işlerine yardımcı olmak,
Kendinden küçük kardeşinin beslenmesine yardımcı olmak,
Arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurmak,

Çocukların 10 yaşında alabilecekleri sorumluluklar şöyledir:

Kendi yatak çarşaflarını değiştirmek,
Listedeki malzemeleri çarşıdan almak,,
Basit yaralanmalarla başa çıkmak,
Arkadaşlarını evde ağırlamak,
Doğum günleri ve özel günleri planlamak ve kutlamak,
Komşulara yardımcı olmak

Çocukların 11 – 17 yaşında alabilecekleri sorumluluklar şöyledir:

Kendi hakkını savunmak,
Başkalarının hakkına saygı duymak,

Çocuklarımıza sorumluluk yüklerken iki noktaya dikkat etmeliyiz.

Çocuğa seçme hakkı tanıma:

Çok küçük yaştan başlayarak bir çocuğa seçme hakkının tanınmasıyla sorumluluk kazandırma eğitimi verilebilir. Bunun için de yaşına uygun sorumluluklar listesi hazırlayarak içlerinden seçim yapması sağlanmalıdır. Burada önemli olan çocuğun doğru karar verebileceğine güvenmektir. Seçim yapabilme fırsatlarının çocuğa sunulması, çocuğun kişilik gelişimini olumlu yönde etkiler. Seçim yapabilme; karar verebilme ve seçimlerin sorumluluğunu alabilme becerisini geliştirir. Kendilerini daha iyi tanımalarını sağlar. Hayat boyu önlerine çıkacak zor kararlarda mücadele edebilmelerine yardımcı olur.

Model olma:

Birçok davranışta olduğu gibi sorumluluk bilincini kazandırma sürecinde Yetişkinlerin örnek davranışları önemlidir. Yetişkinlerin kendi yaşantılarına ait sorumluklara gereken özeni göstermeleri, çocukların dikkatini çeker ve onların tutumlarını gözlemleyerek daha iyi öğrenirler. Çocukların öğütten çok iyi örneğe ihtiyaçları vardır. Çocuğun aynası anne ve babasıdır. Bu aynadan daima güzel şeyler görmelidir.

Çocuklarımıza doğru ve erdemli davranışları kazandırabilmemiz için öncelikle anne baba olarak biz sorumluluk almalıyız. Biz kendi işimizi layığıyla yaptıktan sonra çevredeki faktörleri eleştirmeye ve tartışmaya başlayabiliriz. Eğer biz gereken sorumluluğu almayıp çocuğumuzdaki eksiklikleri dış faktörlere bağlarsak sadece sahte bir vicdan rahatlatması yaşarız, fakat bu durum kesinlikle çocuğumuzun gelişimine katkı sağlamaz.

Evlerimizde sorumluluk bilincini çocuklarımıza kazandırdığımızda, okul ortamları daha güvenli hale gelecektir. Çocuklar aldıkları bu bilinçle ders çalışma, kendi süreçlerini yönetme, irade ortaya koyabilme noktasında kararlılık gösterebilecektir.

Okul ortamlarının disiplinli ve güvenli olması için çocuklarımızın okul kıyafetini tam ve düzgün giymesi, derste söz almadan konuşmaması, ödevlerini eksiksiz yapıp kitaplarını tam getirmesi ve beden dersleri için eşofmanlarını unutmaması önemlidir. Çocuklarımızın bilinç seviyesi yüksek olsa da onlar zaman zaman unutkanlık yaşayabilir. Aileler ve öğretmenler olarak bizlerin çocuklarımızı kontrol etmesi ve gerekli telkinleri olumlu cümlelerle yapması kıymetli olacaktır.

Öneri Kitaplar

İnsan Anlam Arayışı (Victor E. Frankl)

Sorumlu Bulutlar (Leyla ONAT)

Sorumluluk Eğitimi (Yener ÖZEN)

Çocuklarda Sorumluluk Eğitimi (Yener ÖZEN)

Öneri Filmler

The Pursuit of Happyness (Umudunu Kaybetme) (2006)

Kramer Kramer'e Karşı (1979)

Ocean Heaven (Okyanus Cenneti) (2010)

Bizim Aile 1975)

KONYA
MAREŞAL MUSTAFA KEMAL ORTAOKULU
HAMİDİYE İMAM HATİP ORTAOKULU